

ORZESZEK (13) *sb m*

orzeszek (13), [**orzyszek**].

o oraz drugie e prawdopodobnie jasne (tak w orzech oraz w -ek); -rzesz- (1) *Mącz*, -rzész- (1) *SienLek*.

sg *N* orzeszek (3). ◇ *A* orzeszek (1). ◇ *pl N* orzeszki (7). ◇ [*G* orzeszk(o)w [*cf* też ORZESZKOWY *N* sg].] ◇ *A* orzeszki (2).

Sł stp notuje, *Cn brak*, *Linde XVI w*.

1. *Dem. od „orzech”* ‘owoc drzewa orzechowego lub innego dającego owoce w twardej łupinie’; *nucula Mącz*, *Calep* (6) : *Nucula*, *Orzełzek. Mącz* 255c; *Calep* 710b; [Orzech/ *Nux. orzyfzek/ dimin: Volck Ppp2v*].

W porównaniu (2): *MYfzka wloczy orzełzki/ przez lato do iamki/ Puftulka nad nia wzgorę ftroi wywijanki. [...] Takzeć my też orzełzki do iamki wloczymy/ A puftulki nad nami/ co o nich nie wiemy. RejZwierz* 129v.

Zestawienia: »orzeszek laskowy« = owoc leszczyny *Corylus avellana L. (Rost)* (1):

~ *W porównaniu jako określenie objętości lub wagi leków* (1): á bierz tego ná noc iáko Orzełzek láłkowy toć też od káłzlu nie zła pomoc. *SienLek* 84v. ~

[»linbowy orzeszek« = owoc drzewa iglastego *Pinus cembra L. z rodziny sosnowatych (Pinaceae)*, nasiona jadalne do 1 cm dług. w szyszkach szerokojąowatych 5–6 cm dług., pokryte łuskami: [szyk zmienny]: przylož/ Orzełzkow Linbowych w áptece ie zowá Pinee *SienHerb* 129b; (nagł) Pinee. Linbowe orzełzki. *Pinufślein. (-) PInee/ to iest fzyfzkowe orzełzki/ [...] ty^m ktorzy fuchoty máią fá bárzo dobre. SienHerb* 206b; Owoc linbowe orzełzki około Tatr zowá Słowacy Pineae. *Zirbelnułzlein. SienHerb* K2#v.

~ *Szereg*: »pinetki albo linbowe orzeszki«: *Pinetki álbo Linbowe Orzełzki/ tak Cukrem powłaczáią SienHerb* 527a.] ~

[»orzeszki pistakowe« = nasiona drzewa *Pistacia vera L. (Rost)* z rodziny *nanerczowatych (Anacardiaceae)*, owoce owalne wielkości orzecha laskowego; nasiona zwane orzeszkami pistacjowymi lub pistacjami, używane w farmacji i cukiernictwie: *PISTACIA, PISTACIUM. Orzełzki piłtakowé. UrzędowHerb* 372.]

[»szyszkowe orzeszki«: *Szyfzkowe orzełzki SienHerb* E3#, 206b.]

»włoski orzeszek« = owoc drzewa orzechowego, *Iuglans regia L. (Rost)* (1): Więc niewádzi brzořkiniowá/ morellowá/ márunkowá kořteczkę wádzic/ álbo też wlołki orzełzek/ bo to wřzytko přetko wrořcie *RejZwierz* 107v.

2. [Określenie wielkości lub kształtu ozdób na strojnych szatach: *cingulus w gronka [...] cingulus w orzeszki, pozłocisty InwMieszcz* 1577 nr 215.]

3. *bot. Filipendula hexapetala Gilib. (Rost)*; bylina z rodziny różowatych (*Rosaceae*); wiqzówka bulwkowa; w średniowieczu i XVI w. hodowana jako roślina lecznicza; *filipendula, kropidłko [pl]* (7) : (nagł) *Filipendula. Orzełzki. (-) [...] ORzełzki ziele iest ktore obficie rořcie w dalekich zamorřkich řtronach/ á zwłázcza na gorach FalZioł* I 53d, +3v, I 54 źp; *Orzełzki/ Kropidłko/ Filipendula, Rottřteinbrech/ wildgarben. SienLek* 200; *Kropidłko polne/ řzuk. Orzełzki. SienLek* Xxx2v, Xxx3;

[Filipendula, Wildegárbín ORzefzki/ ziele iest ktore obfićie roście/ ták w Polźcze iáko y indzie
SienHerb 66, E#v].

Synonimy: 3. *filipendula*, *kropidłko*, »kropidłko polne«.

BK